

Omaishoitajaliiton tapaaminen työministeri Arto Satosen kanssa 5.10.2023

Omaishoitajaliitto kiittää hallitusohjelman mukaisista kirjauksista edistää työssä käyvien henkilöiden läheis- ja omaishoidon ja ansiotyön yhteensovittamista.

Lainsäädännön, työelämän ja palvelujärjestelmän tulee kannustaa siihen, että kaikissa elämäntilanteissa ja työuran vaiheissa voisi halutessaan yhteensovittaa läheisen hoivaa ja ansiotyötä.

Mikäli omaishoitaja joutuu katkaisemaan työssäkäynnin väliaikaisesti, tai työuran loppuvaiheessa suunniteltua aiemmin, hoivavastuun vuoksi, sen pitää olla mahdollista riittävän toimeentulon vaarantumatta.

Tämän vuoksi läheis- ja omaishoivan hoivajärjestelyistä aiheutuvia suorja ja epäsuoria maksurasituksia on tasattava oikeudenmukaisemmin valtion, hyvinvointialueiden, työnantajien ja työntekijöiden kesken riippumatta hoidettavan henkilön iästä. Tällä tavoinhan on mahdollistettu pienten lasten hoito tai alakouluikäisten lasten sairastumisen vaatima vanhempien vapaa työstä.

Maksurasitusten tasaaminen edistää osaltaan sukupuolten taloudellista tasa-arvoa, sillä naiset ottavat huomattavasti enemmän hoivavastuuta läheisistään, mistä aiheutuu myös työstä poissaoloja.

Omaishoitajaliitto on esittänyt ansiomenetyksen kompensatiota vähintään 10 päivän pituisena kalenterivuodessa ja saattohoidossa 20 päivän pituisena jaksona. Vapaan kompensatio olisi henkilökohtainen.

Nykyinen vapaa-oikeus on vain viisi päivää palkattomana (TSL 4 § 7b). Omaishoitajaliiton Taloustutkimuksella vuonna 2021 teettämän selvityksen mukaan työnantajajyrityksillä on halukkuutta Kela-korvaukselliseen omaishoitovapaaseen.

Omaishoidossa on paljon erityistilanteita. Yksi tällainen on saattohoito. Ruotsissa hoivavapaan malli on maksimissaan 100 päivää 80 %:n ansiotuloilla. Tällainen malli on käytössä lähinnä saattohoitotilanteissa.

Onko hallitusohjelman kirjaus *“Tuetun tilapäisen hoivavapaan osalta selvitetään Ruotsin mallia ja sen kustannuksia”* tarkoitettu nimenomaan selventämään linjauksia saattohoitotilanteiden tukemiseen vai tukemaan myös laajemmin omaishoidon monimuotoisia tilanteita?

Olennaista läheis- ja omaishoidossa ovat hyvinvointialueiden tarjoamat palvelut, joiden avulla kotona asuminen on mahdollista. Sopimusomaishoitajat kertovat riittämättömästä vapaan tarjonnasta sekä hoivan sisällöllisistä puutteista esimerkiksi ympärivuorokautisissa hoivayksiköissä. Osittain näistä syistä lainmukaisia sopimusomaishoidon vapaita käyttöä vain puolet niihin oikeutetuista.

Laajentamalla sijaisomaishoitajien käyttöä sopimusomaishoidossa sekä sen ulkopuolelle sitoviin hoivatilanteisiin, voidaan lisätä työn ja muun elämän tasapainoa. Myös osallistumista työelämään voitaisiin vahvistaa lisäämällä työttömien, eläkeläisten, maahanmuuttajien ja opiskelijoiden mahdollisuuksia toimia sijaisomaishoitajina. Sijaisomaishoidon korvaustasoa ja muita edellytyksiä pitäisi arvioida laajemmin.

Sopimusomaishoidon hoitopalkkiot tulee saada etuoikeutetuksi tuloksi. Pienituloisten sopimusomaishoitajien ja sijaisomaishoitajien asemaa heikentää se, että heidän hoitopalkkionsa katsotaan tuloksi haettaessa muita etuuksia, esimerkiksi perustoimeentulotukea, opintotukea, työmarkkinatukea tai sairauspäivärahaa. Jopa ulosotossa omaishoidon tuen palkkio on ulosmitattavaa tuloa. Starttirahaa yrityksen perustamiseen ei saa, jos on sopimusomaishoitaja.

Läheis- ja omaishoitajien roolin tukeminen sosiaaliturvauudistuksessa on ehdottoman tärkeää. Silloin kun omaishoitaja ottaa lainmukaisesti julkiselle puolelle kuuluvaa hoivavastuuta, pitää hänen toimeentulonsa olla turvattu. Lähtökohtaisesti hoivavastuun ottaminen tulisi olla vapaaehtoista, mutta siihen pitää kehittää tukea ja palveluita.

Omaishoitajaliitto ry

Sari Raassina
puheenjohtaja

Sari-Minna Tervonen
toiminnanjohtaja

